

Kruchok A.B. The formation and current state of legislation on energy efficiency activity in Ukraine

The present article deals with energy service practises and development of energy performance contracts in Ukraine. In 1998 and 2005 Ukraine signed two credit agreements with European Bank for Reconstruction and Development (EBRD) for energy efficiency in public and private sectors. In 1998, EBRD helped to create UkrESCO, a joint stock energy service company to implement important energy savings projects. An initial loan of US\$20 million to UkrESCO was fully disbursed and the next tranche was approved in 2005. In 2015 Verkhovna Rada established new Act of Ukraine "On Introduction of New Investment Opportunities, Ensuring the Rights and Legal Interests of Business Entities to Conduct Large-Scale Modernization". This Act defines energy performance contract as an agreement, the subject of which is energy performance which includes a wide range of energy efficiency activities. It is evident, Ukraine has got a great chance to implement energy efficiency contracts at all levels in private and public sector.

Keywords: energy service, energy service performance contract, loan agreement, energy efficiency, energy service company.

Кузьмич О.Я.

**ДОГОВІР ПРО ВИКОНАННЯ ТРЕТІЙ ОСОБИ
У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ**

УДК 347.447.9

В законодавстві як і в доктринальних дослідженнях поряд із договорами на користь третьої особи виділяють й договори про виконання третім особам. Договір про виконання третій особі як загальна правова конструкція на відміну від договору на користь третьої особи (ст. 636 ЦК України) в ЦК України не передбачений, однак в нормах спеціального характеру можна побачити ознаки такого договору наприклад, такими ознаками володіє конструкція договору контрактації сільськогосподарської продукції з участю одержувача сільськогосподарської продукції (ч. 1 ст. 713 ЦК України). Конструкцією договору про виконання третій особі може опосередковуватися й покладення виконання обов'язку боржника на третю особу, де в якості останньої буде кредитор основного зобов'язання (ч. 1 ст. 528 ЦК України). Як свідчить аналіз існуючих наукових досліджень та чинного вітчизняного законодавства, питання юридичної природи договорів про виконання третім особам на сьогоднішній день є недостатньо вивченим у

ЗБІРНИК НАУКОВИХ СТАТЕЙ

цивілістичній науці, що не сприяє активному використанню цієї договірної конструкції учасниками цивільних відносин.

Метою статті є дослідження юридичної природи договору про виконання третій особі в цивільному праві України.

В силу юридичної природи договору про виконання третій особі, в останньої право вимоги за таким договором не виникає. Право вимоги за такими договорами виникає винятково в сторони, яка уклала договір, тому внаслідок укладення такого договору, у боржника виникає обов'язок вчинити дії або утриматися від їх вчинення, якому відповідає винятково право вимоги кредитора, як сторони, яка уклала договір. Як відзначив С. Н. Ландкоф, «договір з виконанням третій особі полягає у тому, що в укладенні договору також беруть участь сторони з тим, що боржник виконує договір третій особі, але ця особа не має права вимагати виконання від боржника» [7, с. 109].

З огляду на сказане виникає запитання з приводу передумов для укладення учасниками цивільних відносин таких договорів? Як пише І. В. Венедиктова, будь-який договір, укладається з певною метою. Правова мета договору є елементом договору і його матеріальною підставою. Шляхом укладення і виконання договору реалізуються певні інтереси, для яких договір виступає засобом їх задоволення. Положення договору є мононормами, що поширюються на визначених осіб і являють собою збіг їхніх інтересів у здійсненні певних дій, переході благ тощо. Таким чином, договір, як відзначає авторка, - це, з одного боку, завжди результат досягнення згоди щодо балансу інтересів, які прагнуть реалізувати сторони, а, з іншого боку, гнучка правова конструкція реалізації охоронюваних законом інтересів, що відбиваються в конкретних правовідносинах [3, с. 208].

Крім того, на що звертає увагу дослідниця, інтерес є свого роду регулятором поведінки. Регулятором виступає й договір, але при цьому договір – форма вираження інтересу, засіб його реалізації. Він виступає практично ідеальною формою активності учасників цивільного обігу, формою задоволення їх законних інтересів [3, с. 208].

Із наведеним не можна не погодитись, особливо коли йдеться про договірні конструкції з участю третіх осіб, оскільки саме зав-

дяки інтересу однієї із сторін таких договорів їх виконання може здійснюватися саме особам, які не є сторонами таких договорів, і взагалі не беруть участі при їх укладенні ні безпосередньо, ні опосередковано. Однак, що стосується договорів про виконання третім особам інтерес в учасників цивільних відносин, які укладають такі договори, може мати різний характер, що зумовлюється конструкцією таких договорів, і, як наслідок, впливає на передумови їх укладення.

Так, інтерес, пише В. А. Васильєва, є те, до задоволення чого прагне суб'єкт, вступаючи в суспільне відношення. Засобом задоволення інтересу виступає об'єкт суспільного відношення – благо, яке здатне задовольнити потребу, що виникла» [2, с. 130–131]. Інтерес – це потреба, що прийняла форму свідомого спонукання і прояву в житті бажань, намірів, прагнень та знайшла відображення у тих відносинах, у які вступають особи в процесі своєї діяльності [5]. Отож, укладаючи договір про виконання третій особі як і договір на користь третьої особи суб'єкт цивільних прав керуватиметься потребою у задоволенні відповідних благ третьої особи. Виникнення такої потреби в сторони, яка укладає договір, може зумовлюватися різними чинниками. Потреби третьої особи є змістом потреб особи, яка укладає договір, тому задоволення потреб третьої особи означає водночас і задоволення потреб сторони, яка укладає договір. Таким прикладом може бути купівля-продаж третій особі квитка в кінотеатр, морозива тощо.

Отож, незважаючи, що за таким договором право вимоги у третью особі не виникає, це не є перешкодою для прийняття нею виконання з договору, внаслідок чого третя особа отримує відповідну вигоду та користь.

З іншого боку, змістом інтересу сторони, яка укладає договір, може бути потреба у задоволенні власних благ, незважаючи, що виконання за таким договором отримуватиме безпосередньо третя особа, таким прикладом може бути договір, яким опосередковується покладення виконання обов'язку боржника на третю особу (ч 1 ст. 528 ЦК України). В цьому випадку, виконання за договором отримуватиме безпосередньо кредитор основного зобов'язання як третя особа, виконання такого договору спрямова-

но безпосередньо на задоволення благ особи, яка уклала договір, тобто боржника за основним зобов'язанням. Аналогічний висновок необхідно зробити й в контексті договору контрактації сільськогосподарської продукції, де в якості третьої особи буде одержувач за таким договором (ч. 1 ст. 713 ЦК України). Як відомо за договором контрактації сільськогосподарської продукції виробник сільськогосподарської продукції зобов'язується виробити визначену договором сільськогосподарську продукцію і передати її у власність заготівельникові (контрактанту) або визначеному ним одержувачеві, а заготівельник зобов'язується прийняти цю продукцію та оплатити її за встановленими цінами відповідно до умов договору (ч. 1 ст. 713 ЦК України).

Таким чином, незважаючи, що виконання за досліджуванним договором здійснюватиметься третім особам, вигоду та користь від його виконання, може отримувати як сторона, яка уклала договір, так і третя особа. Наведене підкреслює «умовність» такої назви як договір про виконання третій особі. З огляду на існування поряд із досліджуванним договором договорів на користь третьої особи в останньому випадку, на що необхідно звернути увагу, змістом інтересу сторони, яка укладає договір, буде потреба в задоволенні благ саме третьої особи у зв'язку із чим остання й наділяється відповідним правом вимоги. Отож, на відміну від договорів на користь третьої особи в основі виникнення яких закладена потреба у задоволенні відповідних благ осіб, які не є сторонами таких договорів і не беруть участі при їх укладенні ні безпосередньо, ні опосередковано за договорами про виконання третім особам задоволення благ таких осіб, не завжди матиме місце, що зумовлено передусім юридичною природою таких договорів.

Отож, як впливає з наведеного, передумовою для укладення договорів про виконання третім особам, є інтерес особи, яка укладає договір, змістом якого буде потреба як у задоволенні благ третіх осіб, так і власних благ незважаючи, що виконання за таким договором здійснюватиметься третій особі.

Договір про виконання третій особі як правова конструкція носить загальний характер, а, отже, будь-який із договорів, яким

опосередковується відчуження майна, надання послуг чи виконання робіт тощо, може укладатися як договір про виконання третій особі. Обмеження із цього приводу впливатимуть хіба що із специфіки того чи іншого договору, про укладення якого йтиметься, тому тільки виходячи із змісту власних інтересів той чи інший договір учасники цивільних відносин можуть укладати або як договір про виконання третій особі, або як договір на користь третьої особи.

Сторонами такого договору є особа, яка укладає договір, та особа, яка бере на себе обов'язок за таким договором вчинити певні дії або утриматися від їх вчинення щодо третьої особи. Треті особи не беруть участі при укладенні такого договору ні безпосередньо, ні опосередковано. Такими особами можуть бути будь-які фізичні чи юридичні особи незалежно від їх правосуб'єктності. Відповідні обмеження можуть впливати хіба що із специфіки того чи іншого договору, як і аналогічно щодо того, чи може той чи інший договір бути укладеним саме як договір про виконання третій особі.

Як і договори загалом договір про виконання третій особі є підставою для виникнення зобов'язальних відносин. Водночас, як передбачено ст. 511 ЦК України зобов'язання не створює обов'язку для третьої особи. У випадках, встановлених договором, зобов'язання може породжувати для третьої особи права щодо боржника та (або) кредитора. З огляду на зазначене виникає запитання, чи не суперечить виникнення в третьої особи обов'язку прийняти виконання за договором ст. 511 ЦК України? Питання, про яке йдеться, в доктринальних дослідженнях частково аналізувалося, але в контексті договорів на користь третіх осіб. Як було сказано із цього приводу, з огляду на специфіку договору на користь третьої особи прийняття виконання здійснюється саме третіми особами, тому, логічно, прийнявши виконання треті особи на вимогу боржника повинні й підтвердити виконання ним зобов'язання повністю чи частково. Вчинення таких дій третіми особами жодним чином не може порушити їх прав чи інтересів як і суперечити юридичній природі конструкції договору на користь третьої особи.

За загальним правилом виникнення обов'язку, змістом якого є вчинення дій, які спрямовані на підтвердження виконання боржником зобов'язання, не може залежати від того, чи йдеться про підтвердження виконання зобов'язань, які виникають з традиційних договорів, чи договорів, укладених на користь третіх осіб. Крім того, за своїм характером такий обов'язок не є таким, який спрямований на надання майнових чи немайнових благ боржникові [6, с. 172-173].

Обов'язок, про який йдеться, в юридичній літературі називають кредиторським. Так, ведучи мову про кредиторські обов'язки Н. Ю. Голубева відзначає наступне, до кредиторських обов'язків відносяться обов'язки кредитора: по-перше, прийняти належне виконання, запропоноване боржником; по-друге, на вимогу боржника вчинити передбачені ЦК України дії, що підтверджують виконання; по-третє, вчинити передбачені договором чи законом дії, які залежать від нього, без яких боржник не може виконати свого обов'язку. Кредиторські обов'язки відрізняються від обов'язків боржника тим, що: по-перше, вони носять допоміжний характер і направлені на надання боржнику можливості виконати зобов'язання; по-друге, кредиторські обов'язки можуть виконуватись іншою особою і без згоди кредитора (виконання зобов'язання нотаріусу, який виконує кредиторські обов'язки). По-третє, при їх невиконанні до кредитора можуть застосовуватись лише спеціальні санкції [4, с. 25].

Отож, як свідчить наведене, прийняття виконання як обов'язок, який виникає у третьої особи, не є таким, який суперечить ст. 511 ЦК України. Більше того, такий обов'язок також не є таким, який може призвести до погіршення майнового становища третьої особи та її інтересів. Виникнення такого обов'язку спрямовано передусім на охорону інтересів сторін договору, зокрема інтересів боржника на якого покладається обов'язок вчинення певних дій або утримання від їх учинення, так як виконання будь-яких договірних зобов'язань, а не тільки зобов'язань з договорів, правові конструкції яких опосередковують участь ще й третіх осіб, не може здійснюватися з порушенням майнових інтересів однієї із сторін таких договорів. В протилежному випадку виконання

обов'язків з таких договорів призводитиме до порушення інтересів боржника як сторони договору, а це в свою чергу, порушить баланс інтересів суб'єктів цієї договірної конструкції і, як наслідок, призведе до незатребуваності таких договорів в договірній практиці.

Враховуючи, що у третій особі з моменту укладення такого договору не виникає суб'єктивних прав, тому остання може тільки приймати виконання або відмовитися від прийняття виконання. З огляду на зазначене укладаючи такий договір, учасники цивільних відносин повинні розуміти, що третя особа може й відмовитися від прийняття виконання, тому укладаючи такі договори учасники цивільних відносин повинні визначити й правові наслідки відмови останньої від прийняття виконання. В даному випадку, як і за договорами на користь третіх осіб, такі наслідки повинна нести сама особа, яка уклала договір, з огляду на те, що укладення такого договору здійснюється передусім в її інтересах.

Договір про виконання третій особі може бути укладеним як щодо встановленої, так і невстановленої третій особи. Прикладом укладення таких договорів може бути купівля квітів для третьої особи, поповнення телефонних рахунків, квитків в кінотеатр тощо. При цьому важливо, щоб третя особа була встановлена на момент виконання такого договору, тому, в останньому випадку, укладаючи такий договір суб'єкти цивільних прав повинні визначити порядок і спосіб встановлення третій особи. Ідентифікація третьої особи не обов'язково повинна відбуватися через визначення імені чи найменування особи, вона з врахуванням сучасного рівня розвитку інформаційних технологій, може встановлюватися й в інший спосіб.

Так, згідно з ч. 1 ст. 526 ЦК України зобов'язання має виконуватися належним чином відповідно до умов договору та вимог Кодексу, інших актів цивільного законодавства, а за відсутності таких умов та вимог – відповідно до звичаїв ділового обороту або інших вимог, що звичайно ставляться. Як зазначила Т. В. Боднар, відповідність поведінки (вчинення певних дій або утримання від дій) зобов'язаної сторони (боржника) умовам договору, в яких зафіксовані такі елементи виконання зобов'язання, як предмет,

суб'єкт, місце, строк (термін) та спосіб, дає підстави оцінювати її (поведінку) як виконання зобов'язання належним чином. І навпаки, невідповідність поведінки боржника хоча б одному із параметрів, встановлених умовами договору, є доказом неналежного виконання [1, с. 98-99]. Таким чином, договір про виконання третій особі вважається виконаним належним чином, якщо його виконання відбулося в тому числі безпосередньо встановленій у договорі третій особі.

Що стосується зміни та розірвання договорів про виконання третім особам, то, необхідно, відзначити, що зміна та розірвання таких договорів здійснюється без згоди третьої особи, якій передбачалося виконання такого договору. Як відомо зміна та розірвання договорів на користь третьої особи за загальним правилом здійснюється за згодою третьої особи з моменту вираження нею наміру скористатися наданим їй правом (ч. 3 ст. 636 ЦК України).

В силу специфіки такого договору третя особа не може у разі його порушення звернутися із відповідними позовами ні до сторони, яка уклала договір, ні до боржника за таким договором, оскільки правовий зв'язок третьої особи із сторонами такого договору, знаходиться поза межами договірною зобов'язання.

Підсумовуючи, необхідно відзначити, під договором про виконання третій особі слід розуміти договір, за яким боржник зобов'язаний виконати свій обов'язок визначеній договором третій особі, яка при цьому, правом вимоги не наділяється. Право вимоги за таким договором виникає винятково в особи, яка уклала договір. Укладення такого договору здійснюється в інтересах сторони, яка уклала договір. Змістом інтересу цієї сторони договору може бути отримання вигоди та користі як особисто, так і надання вигоди та користі третій особі, не наділяючи її при цьому правом вимоги. Договір про виконання третій особі як правова конструкція носить загальний характер, а, отже, будь-який із договорів суб'єктами цивільних прав може бути укладений за конструкцією договору про виконання третій особі, якщо інше не впливатиме із юридичної природи того чи іншого договору.

1. Боднар Т. В. *Договірні зобов'язання в цивільному праві: (Заг. положення): навч. посіб.* / Т. В. Боднар. – К.: Юстиніан, 2007. – 280 с.

2. Васильєва В. А. *Цивільно-правове регулювання діяльності з надання посередницьких послуг : монографія / Валентина Антонівна Васильєва. – Івано-Франківськ : ВДВ ЦІТ Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника, 2006. – 346 с.*
3. Венедиктова І. В. *Захист охоронюваних законом інтересів у цивільному праві України / І. В. Венедиктова. – К. : Хрінком Інтер, 2014. – 288 с.*
4. Голубєва Н. Ю. *Зобов'язання у цивільному праві України : методологічні засади правового регулювання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право та цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / Н. Ю. Голубєва. – Одеса, 2013. – 40 с.*
5. Грибанов В. П. *Интерес в гражданском праве [Електронний ресурс] / В. П. Грибанов // Советское государство и право. – 1967. – № 1. – С. 49–56. – Режим доступу : <http://download.nehti.ru/libr/books/Right>.*
6. Кузьмич О. Я. *Договори на користь третіх осіб у цивільному праві України : монографія / О. Я. Кузьмич. – Івано-Франківськ : Вид-во Прикарпат. нац. ун-ту ім. В. Стефаника, 2014. – 334 с.*
7. Ландкоф С. Н. *Основи цивільного права. – 2-ге вид. / С. Н. Ландкоф. – К. : Радянська школа, 1948. – 424 с.*

Кузьмич О.Я. Договір про виконання третій особі у цивільному праві України

У статті аналізується юридична природа договору про виконання третій особі. На підставі аналізу цивільного законодавства, а також юридичної літератури визначено передумови укладення таких договорів. Особлива увага присвячена питання прийняття виконання за такими договорами. Здійснено порівняння цього договору з договором на користь третьої особи.

Ключові слова: договір; особа, яка уклала договір; обов'язок; третя особа; прийняття виконання.

Кузьмич О.Я. Договор о выполнении третьему лицу в гражданском праве Украины

В статье анализируется юридическая природа договора о выполнении третьему лицу. На основании анализа гражданского законодательства, а также юридической литературы определены предпосылки заключения таких договоров. Особенное внимание посвящено вопросу принятия выполнения по таким договорам. Осуществлено сравнение настоящего договора с договором в пользу третьего лица.

Ключевые слова: договор; лицо, которое заключило договор; обязанность; третье лицо; принятие выполнения.

Kuzmych O.Ya. Treaty about implementation with third person in Civil law

In this article has been analysed legal nature of treaties about implementation with third person. On the basis of civil law analysis and legal literature was determined preconditions of conclusion there treaties. Special attention is dedicated to questions about/of conclusion there treaties. The coparison of this treaty have been implemented with/due to treaty about third person.

Keywords: the contract (the agreement); person who made an agreement; obligation; the third person; acceptance of execution.

Петечел Н.М.

ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА СТРАХОВОГО РИЗИКУ У ДОГОВОРІ МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ

УДК 347.4:369.06

Постановка проблеми. Динаміка існування страхових правовідносин пов'язана з ускладненням існуючих і появою нових видів страхових ризиків зумовлює актуальність питання цивільно-правового регулювання зазначеної правової категорії. Медичне страхування є формою захисту від ризиків, що загрожують найціннішому в особистому та громадському відношенні – здоров'ю та життю людини. Страховий ризик є об'єктом медичного страхування, пов'язаний з витратами на надання медичної допомоги при виникненні страхового випадку.

Страховий ризик у договорі медичного страхування має певні особливості, які зумовлені специфікою медичного страхування та, зокрема, розумінням правовідносин у сфері медичного страхування.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання страхового ризику у договорі медичного страхування вітчизняною цивілістичною наукою фактично не досліджувалося. Однак буде помилковим стверджувати, що ризику, як явищу та правовій категорії взагалі не приділяється увага. Деякі аспекти страхового ризику розглядалися в окремих дисертаційних дослідженнях і публікаціях учених-цивілістів переважно в рамках дослідження загального поняття страхового зобов'язання (О. В. Гринюк [1]), висвітлення проблем ризикових договорів (І. С. Тімуш [2]), страхування кредитних ризиків (Р. Б. Сабодаш [3]).